

302 hromadné lásky k poesii, kultivovati vědomě a účelně. Ano, zástupové lačnější po kráse. Je to pravda, třebaž to bylo popíráno lidmi zdánlivě praktickými. Ale musí to býti opravdu krása, která sytí duši; a to buď zase mementem básníkům.

Nejedlého Smetana

Letošní jubilejní slavnosti smetanovské přinesly již také svou literární žeň; z ní i vnějškovým rozsahem i vnitřní vahou a důsazností beze sporu nejvýznačnější jest první díl veliké monografie prof. Zdeňka Nejedlého, monografie vypočtené na sedm dílů a ještě více svazků, která chce obejmouti a vyložití tvůrčí osobnost Smetanovu se všech stránek a v celé její totalitě. První díl, nadepsaný *Doma*, vyšel nedávno nákladem Hudební matice Umělecké besedy; obsahuje na půl páta sta stránek kvartového formátu a objímá Smetanovo dětství do jeho odchodu z Jindřichova Hradce do Jihlavy r. 1835, tedy prvních jedenáct let života mistrova.

Jedno jest již mimo spor při této nové publikaci: veliký důvtip i neměsí píle jejího autora. V úvodě vyložil Nejedlý metodu, kterou se bral: je to metoda objektivní, jak sám praví, stavějí ji proti metodě individualistické zvuče, která, jak míní autor, skreslovala posud velmi často Smetanu v estetických essayích, nepodepřených o dostatečné šetření a poznání vědecké empirie, a proto ukvapených.

Jsa přesvědčen, že dějiny jsou jedny, vepřadá Nejedlý do své smetanovské monografie veliký kus života několika krajů východo- i jihočeských ze značného rozpětí časového a zejména prokresluje, první do takové hloubky, obraz celého všedního života kulturního města českého v dvacátých a třicátých letech 19. století. K tomu bylo třeba nejen velikého množství kladných poznatků kulturně historických, literárních, národně politických, nýbrž i značného umění vypravovatelského, které tyto poznatky dovede zkapalnit v plynulý proud časového toku a nadati pak ilusi životnosti. Není pochyby, že se to Nejedlému podařilo jako nikomu před ním.

Metoda Nejedlého jest tedy nejen objektivistická, nýbrž i kolektivistická; složky, které determinují ducha tvůrčího, nepojímá abstraktně jako entity, nýbrž rozkládá je v nesmírné množství konkrétních činitelů, jež vypisuje a charakterisuje co nejpodrobněji. Vychází přitom ze zcela správného názoru, že i věčné stránky díla uměleckého jsou zapuštěny do zvláštních, konkrétních jevů života časového, které monumentalisují.

Uměleckou osobnost tvůrčí pojímá Nejedlý jako obmezenou. „I nejsvobodnější duch,“ píše v úvodě, „jest obmezen, jest determinován tím, co se děje mimo něj. Chceme-li tudíž postihnouti umělcovu individualitu, nestačí jí konstatovati jako subjektivní fakt, nýbrž nutno odvážit i sílu těchto determinujících jí vlivů. A to zajisté jest jedním z hlavních úkolů právě vědy, aby se nespokojila konstatováním, nýbrž aby nám ukázala a onen psychický proces, jímž individualita vzniká.“

Tvůrčí úkol vědy historické jest zde zcela správně položen. Jest nutno objeviti dramatickou spolupráci duše a světa, reakce osobnosti na prostředí, při čemž prostředí připadá často úkol záporný: brzdicí.

Proto lze se plným právem těšiti na příští díly veliké — veliké nejen roziněry —

práce Nejedlého, která si jistě vyžádá nejpečlivějšího šetření o tom, jak rozřeší veliký problém, který si tak jasně a určitě položila a k němuž učinila náběh tak šťastný.

303

Propagace českého umění v cizině

Není tomu dávno, co napsal do nebožtíka týdeníka Času Jindřich Vodák článek rozumný a čestný zároveň, v němž varoval před vnučováním se cizině a nadbíháním jí ve věcech uměleckých i literárních. Uvedl tam důvody, které musí uznati každý našinec dbalý cti českého umění. Umění, řekl Vodák v podstatě, má se chovati jako čestná žena a nenabízeti se na veřejném trhu. Mnohem, mnohem větší význam má, zalíbí-li se cizím znateli básníku, který se stane pak spontánně jeho propagátorem, než přeloží-li domácí diletanti v potu tváří do cizího jazyka nějakou českou knihu, jež se pak vydá sice s cizí firmou, ale vpravdě nákladem našim, aby setlela brzy potom v cizí knihkupecké makulatuře.

Není možno nesouhlasiti zásadně s Vodákem i po tom, co namítá proti němu Hanuš Jelínek v Lumíru. Že překlad Jiráskových Psohlavců vzbudí rozruch v dnešní francouzské literatuře a vykoná nějaký byt sebemenší vliv na její umění prozatérské, tomu nevěří jistě ani p. Jelínek. O román Jiráskův může se zajímati několik filologů, několik folkloristů, několik literárních historiků nebo amatérů, ale pro živé literární proudění francouzské je to věc mrtvá. Čímž nepravím, že by se tam jiné naše věci, kdyby se přeložily, objevily životnějšími a aktuálnějšími. Snad až na dva nebo tři autory nejmodernější. Není tedy hlavní chyba ve volbě autora; chyba jest spíše v principu. Francouzský duch jediný může věděti, čeho by v tu onu chvíli potřeboval, co mu může dáti něco pro jeho vývoj, čím zesílí nebo se obohatí; cizinec sebelépe informovaný neví toho nikdy a neuhodne toho nikdy, poněvadž nemůže nikdy sestoupiti do kotle, v němž vše látka tvorby zítřejší, do duševní dílny, v níž se kuje tvar básnického zítřku.

Francouzská literatura není tak soběstačná a výlučná, jak se nám někdy líčí. Literární historik ví, že bylo mnoho cizích vlivů, které do ní intenzivně zasáhly a pozměnily určitým způsobem více méně její inspiraci, ráz, výraz. Byly to ovšem vlivy pouze velikých národů, kteří měli svou literaturu vyhráňenou v pevný typický útvar, tak Italové, Španělé, Angličané, Němci a naposledy Rusové. Ale vždycky iniciativa vyšla ne od cizinců, nýbrž od Francouzů. Francouzové, jejich literáti, jejich vzdělanci, pocítili touhu dáti se oplodnití cizí krásou, cizím charakterem, a proto překládali to, co je v cizím jazyce upoutalo, napodobili to, obměňovali, přizpůsobovali si to, tvořili k toho podobě. Dříve než obrátil pozornost na ruskou literaturu soustavným svým kritickým dílem o jejím románě Melchior de Vogüé, mnoho desetiletí předtím překládal z krásné prózy ruské již novelista Mérimée, kterého přitahovala k sobě některými estetickými vlastnostmi blízkými jeho tvůrčí bytosti. Byrona nebo Moora nepropagoval ve Francii žádný kulturní atašé při vyslanectví, právě jako ne Tassa nebo Danta, Goetha nebo Hoffmanna...

Česká básnická literatura bude objevena pro intelektuální modernu pařížskou teprve ve chvíli, až si některý vynikající francouzský básník moderní zamiluje z toho neb onoho důvodu některý náš vynikající zjev básnický a dá se jím inspi-